

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.

N58 Nordby Bakker

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. N58 Nordby Bakker

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Lasse Werling

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

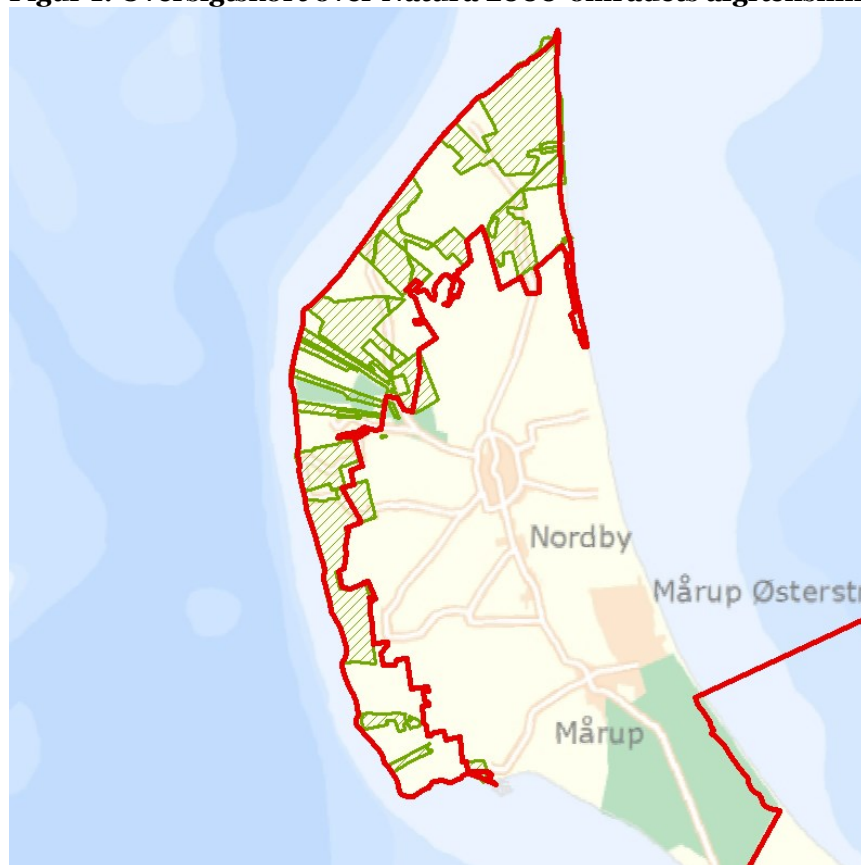
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N58 Nordby Bakker og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 281 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen og det tilhørende naturplejeark, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan udarbejdes et naturplejeark, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 628 ha og strækker sig fra Issehoved ved spidsen af Nordsamsø og ned langs nordvestkysten til Asmindør Hage og Mårup Havn. Heraf ejer Naturstyrelsen 281 ha. Størstedelen af arealet er omfattet af en fredning.

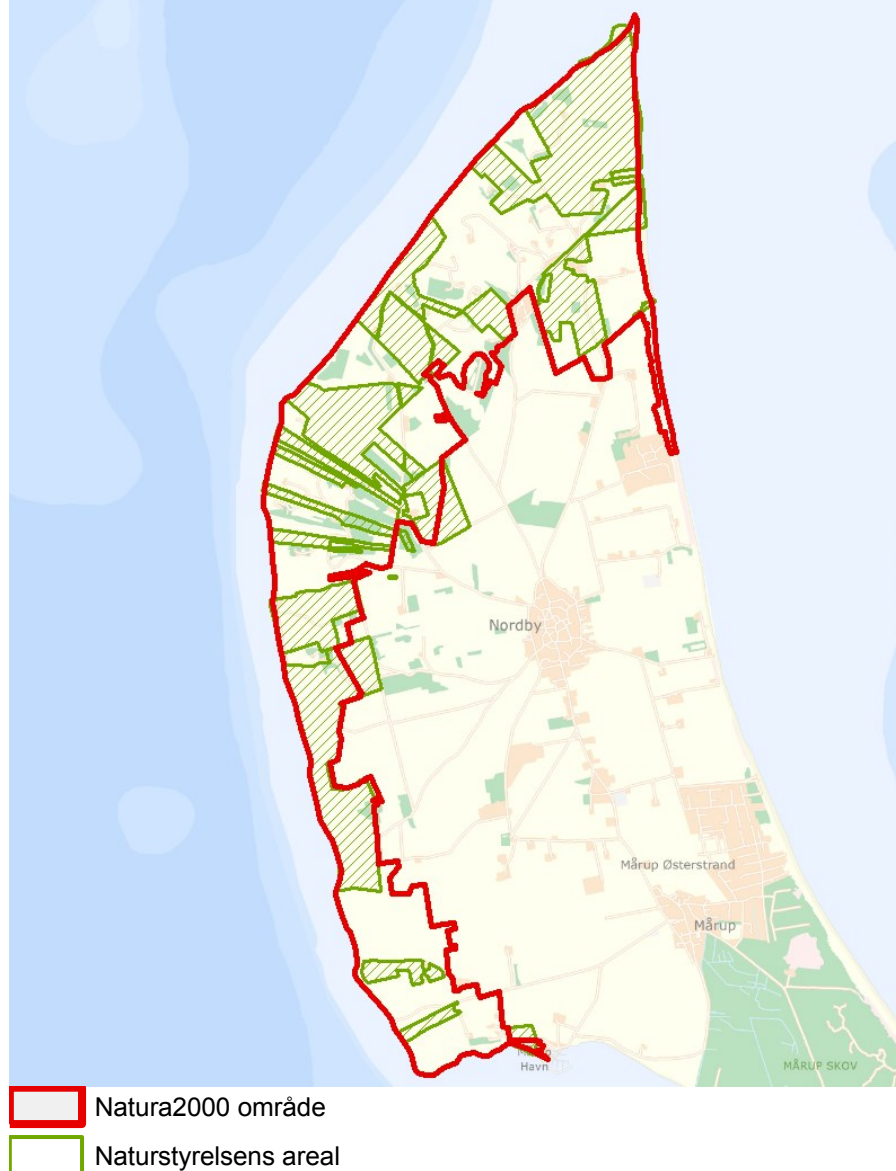
Nordby Bakker består af et åbent og stærkt kuperet bakkelandskab langs den vestlige og nordlige del af Samsøs nordlige del. Området fremstår som en mosaik af ager, græssede overdrevsbakker med spredte tornekrat, kystskrænter og erosionskløfter. Området er præget af storebæltsklima med lav nedbør og mange solskinstimer, der giver basis for en rig og varieret flora.

Vestkysten består mest af stenede strandvolde, mens der langs østkysten og op til nordspidsen Issehoved findes marint forland overlejret med flyvesand. På østsiden af bakkerne findes også vådområdet Kragemosen, der består af søer, rørsump og kær.

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til fortsat sikring af en sammenhængende drift på de lysåbne naturarealer, bekæmpelse af invasive arter og til sikring af yderligere sammenhæng mellem overdrevsforekomster.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen mange lysåbne overdrevarsarealer der ligger spredt mellem private områder fra Issehoved i nord til Asmindøre Hage mod syd. Dog med en vis koncentration af arealer omkring Issehoved, Thomasmindel og Møgelshår.

Langt de fleste lysåbne arealer er fine og værdifulde overdrev der plejes med græsning kombineret med rydning af opvækst af brombær, hybenrose, slåen, hylde mv. når tilgroningen vurderes at udgøre en trussel mod den lysåbne naturtype.

Især Issehoved tiltrækker mange turister, men også Møgelshår har mange gæster. Dette hindrer dog ikke områderne i at have et stort naturindhold, idet turistsliddet er meget koncentreret på få publikumsarealer og stier.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	0,1
2130	Grå/grøn klit	12,2
6210	Kalkoverdrev	78,0
7230	Rigkær	0,3
6230	Surt overdrev	78,7
2120	Hvid klit	1,6
2110	Forklit	0,0
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	2,4
1230	Kystklint/klippe	1,1
1220	Strandvold med flerårige	3,3
1210	Strandvold med enårige	0,1
Hovedtotal		177,9

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt arten stor vandsalamander, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, på Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området.

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede fortsat græsning på ca. 126 ha samt rydning af opvækst på disse arealer når påkrævet i forhold til opretholdelse af naturtilstanden på habitatnaturtypen. Desuden omfattede plejeplanen fortsat slæt med fjernelse af det afslåede på 11 ha.

Der skulle desuden iværksættes en retablering af 1 vandhul med henblik på at skabe et nyt ynglevandhul for stor vandsalamander.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	59	Gennemførte indsatser (areal)	200 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Tabel c: Oversigt over ikke-planlagte indsatser der er gennemført, som gavner arter eller naturtyper i udpegningsgrundlaget.

Naturtype	Naturtypenavn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt plejetiltag
6210 og 6230	Kalk-overdrev og surt overdrev	Naturtypebevarende pleje	Rydning af opvækst, hegning og græsning	Ca. 2 ha	Kystskrænt ved Petersborg 2013. På grund af massiv tilgroning på kystskrænten iværksatte vi at skrænten blev ryddet for opvækst, dernæst heget og får blev sat til at holde genopvæksten nede.

6210	Kalk-overdrev	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af opvækst, hegning og græsning	Ca. 2 ha	Kystskrænt ved Issehoved 2014. På grund af massiv tilgroning på kystskrænten iværksatte vi at skrænten blev ryddet for opvækst, dernæst heget og får blev sat til at holde genopvæksten nede.
6210	Kalk-overdrev	Natur-bevarende pleje	Manuel rydning af uønsket opvækst	Ca. 1 ha	Som led i et frivillighedsprojekt i samarbejde med kommunen har frivillige på voksestedet for salep gøgeurt i Møgelskår udført målrettet naturpleje med nedskæring af opvækst for at skabe optimale forhold for salep gøgeurt

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

De fine overdrevsarealer i Nordby Bakker drives for langt størstedelens vedkommende med græsning oftest suppleret med rydning af opvækst af tjørn, slåen, brombær mv. når det vurderes nødvendigt. De fleste arealer græsses af kvæg, men Naturstyrelsen har særdeles gode erfaringer med anvendelse af gutefår, særligt på tilgroningstruede arealer. Hegn udskiftes løbende og nye hegn opsættes. Naturstyrelsen er begyndt at sætte flere tråde på hegn fordi der så er mulighed for at skifte mellem kvæg og får og evt. samgræsse arealer.

På Issehoved har Naturstyrelsen udarbejdet en plan for konvertering af slæt-arealer til græsningsarealer, da det giver den mest optimale naturpleje. Der er desuden planer om at inddrage nye arealer til græsning i området. Fokus i området er, foruden naturplejen i form af græsning, at bekæmpe den invasive art hybenrose der findes i stort tal, særligt på det flade strandareal nedenfor kystskrænterne.

Tilskudsmulighederne er meget vigtige for naturpleje mulighederne i Nordby Bakker. En væsentlig problemstilling for naturplejen på Samsø er, at Samsø er en mindre ø, hvilket giver sig udslag i et relativt lille antal mulige forpagtere til styrelsens arealer. Enheden støtter derfor op om tiltag, der kan sikre, at der er så mange mulige forpagtere/samarbejdspartnere som muligt på Samsø.

Konkrete erfaringer

Overfor Kragemosen ved Rosendal blev der i 2012 ryddet for træopvækst rundt om 2 små søer. Det nedskårne materiale blev transporteret væk. Der er efterfølgende konstateret store mængder stor vandsalamander i søerne.

De store overdrevsarealer er i perioden fortsat blevet græsset og hegn er blevet udskiftet når det var nødvendigt. Opvækst er fjernet i takt med at det er blevet et problem. Oftest er der anvendt en knuser på de flade arealer. Naturstyrelsen er efterfølgende blevet opmærksom på vigtigheden i at bevare en del tjørn og roser på arealerne da de danne gode fodposer/leveforhold for bl.a. sommerfugle.

På Issehoved og ved Petersborg har Naturstyrelsen lavet to mindre intensive hegninger omkring kystskrænten hvor der er ryddet for opvækst og efterfølgende udsat mange gutfårtil at holde genopvæksten nede. Naturstyrelsen har gode erfaringer med denne metode, men det er meget vigtigt at der kommer dyr på arealet så tidligt om foråret som overhovedet muligt. Hvis de ikke kommer ud tidligt nok kan de ikke følge med til at holde genopvæksten af tjørn, slåen mv nede. Et andet problem når opvæksten bliver for kraftig er, at får kan blive fanget i krattet og dø hvis de ikke bliver befriet hurtigt nok.

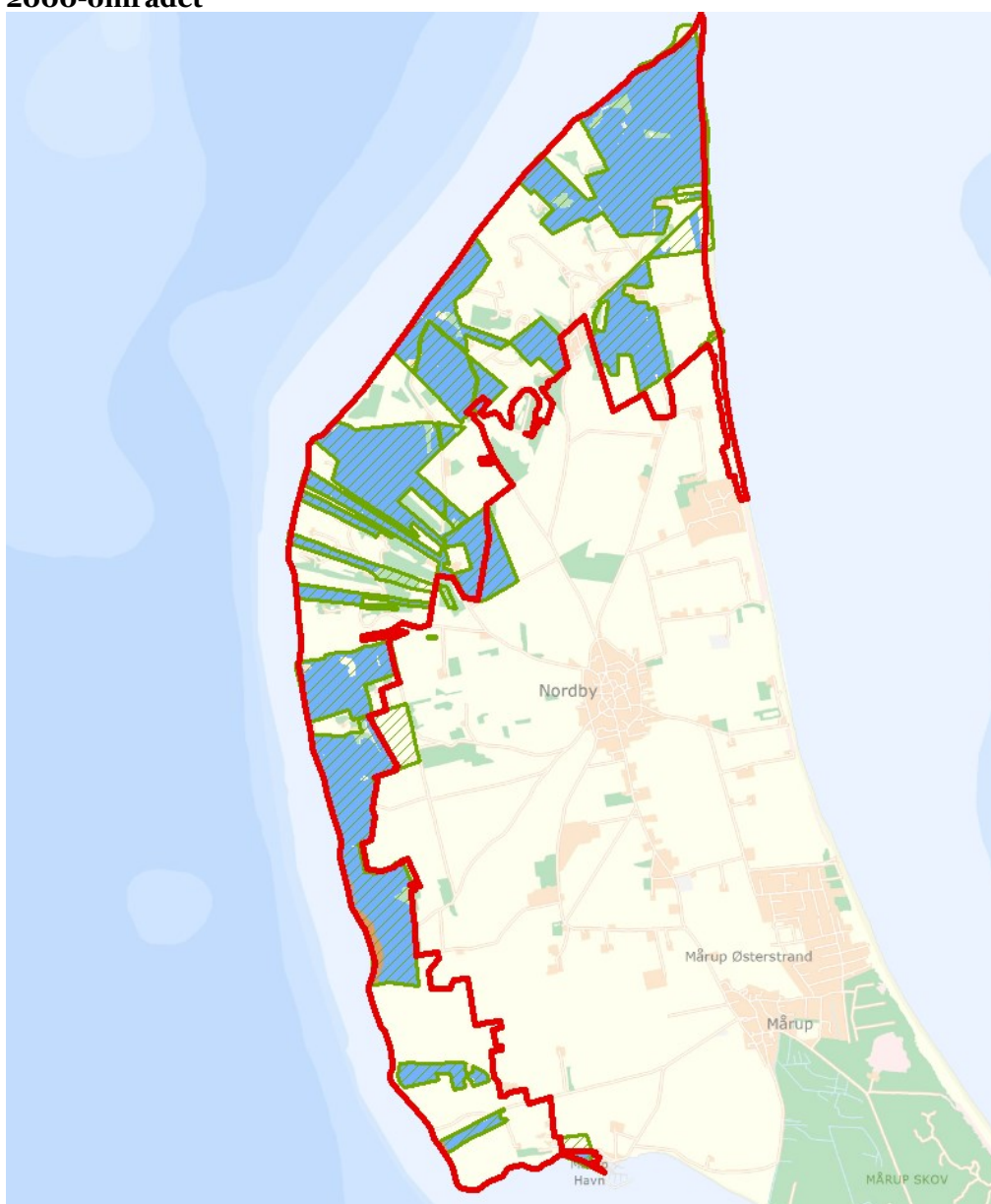
Styrelsen har lavet en plan for optimering af naturpleje på Issehoved. Det har nemlig vist sig, at de arealer, hvor der igennem længere tid har været taget slæt, er blevet for ensformige og mindre biologisk interessante end de burde være. Driften med slæt har haft den fordel, at arealet nu har et naturligt lavt næringsindhold og dermed er der skabt et udmærket grundlag for at ændre plejeformen til græsning der er en bedre for biodiversiteten. Planen inddrager også store naturarealer med relativt meget opvækst af hybenrose, hvor der skal foregå en bekæmpelse af den invasive art, kombineret med oprettelse af en større hegning til græsning med gutfår.

I maj 2009 blev månetorbist genfundet på styrelsens arealer i Nordby Bakker. Den lever på varmepræget, tørt og sandblandet terræn, hvor den ernærer sig af gødning fra hovedsageligt kvæg.

I Møgelskår findes sommerfuglen engblåfugl, hvis larver lever i de områder, hvor der findes meget rødkløver.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen skaber sammenhæng mellem forekomster af kalk- og surt overdrev for at mindske randpåvirkning og/eller skabe større og mere robuste driftsenheder.
- Særligt hybenrose bekæmpes på de værdifulde lysåbne naturarealer, samtidigt gøres en indsats mod tilgroning af naturarealerne i form af rydning af opvækst af brombær, slåen, tjørn, hyld mv.
- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på tørt kalksandsoverdrev og kalkoverdrev, der har en væsentlig forekomst i området og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I naturplejearket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning på ca. 236 ha, heraf er ca. 16 ha nye græsningsarealer, rydning af opvækst på ca. 180 ha, slæt med fjernelse af det afslåede på ca. 86 ha samt bekæmpelse af invasive arter på samlet ca. 25 ha, hvoraf 22 ha er bekæmpelse på nye arealer, jf. nedenstående skema.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af løbende vedligehold og ny opsætning af hegn på sammenlagt ca. 222 ha, samt rydning af bevoksning på ca. 1,6 ha.

For naturtypen overdrev udlægges nye 55 ha til udvikling mod habitatnaturtypen surt overdrev. Ligeledes udlægges yderligere 34 ha til udvikling mod habitatnaturtypen kalkoverdrev. De arealer der udlægges til udvikling mod overdrev er typisk landbrugsarealer Naturstyrelsen har erhvervet og udlagt til naturarealer. Der har således ikke været egentlig landbrugsdrift på arealerne i en længere årrække. Arealerne er typisk drevet med høslæt kombineret med græsning. Disse arealer vil med tiden udvikles til habitatnaturtyper. Samlet planlægges således for en nettoudvidelse af overdrevsarealet på ca. 89 ha over tid.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	78,0
			Naturtypebevarende pleje	76,6
			Naturlig dynamik	3,5
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	65,4
			Naturtypebevarende pleje	65,4
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	12,2
			Naturtypebevarende pleje	12,2
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	1,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
			Naturlig dynamik	1,0
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	0,7
			Naturlig dynamik	1,7
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	0,2
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	3,3
			Naturtypebevarende pleje	0,7
			Naturlig dynamik	2,6
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	0,0
			Naturtypebevarende pleje	0,0
	2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	1,6
			Naturtypebevarende pleje	1,6
			Naturlig dynamik	1,6
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	1210	Strandvold med enårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	0,1
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	2,4
			Udvikling mod 6230 Surt overdrev	55,0
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	34,2

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	64,3
			Græsning	Eksisterende	72,0
				Nyt	4,1
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,9
				Nyt	8,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,6
			Andet areal uden drift	Eksisterende	2,3
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslæede	Eksisterende	9,4
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	49,8
			Græsning	Eksisterende	54,3
				Nyt	8,2
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,4
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslæede	Eksisterende	34,1
	2130	Grå/grøn klit	Græsning	Nyt	10,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,4
				Nyt	11,8
	1230	Kystklint/klippe	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
			Andet areal uden drift	Eksisterende	1,0
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	0,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,3
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,5
			Andet areal uden drift	Eksisterende	0,3
	1220	Strandvold med flerårige	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,7
			Græsning	Eksisterende	0,7

			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,8
			Andet areal uden drift	Eksisterende	2,6
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	0,3
	2110	Forklit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
	2120	Hvid klit	Græsning	Nyt	1,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
				Nyt	1,6
	1330	Strandeng	Græsning	Nyt	0,1
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,1
	1210	Strandvold med enårige	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Rydning af opvækst	Eksisterende	65,4
			Græsning	Eksisterende	84,8
				Nyt	1,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,1
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	47,4

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tablet g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag	Eksisterende	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	64,8
				Nyt	11,3
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	29,8
				Nyt	32,7
	2130	Grå/grøn klit	Hegning	Nyt	10,6
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Hegning	Eksisterende	0,4

	1220	Strandvold med flerårige	Hegning	Eksisterende	0,7
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	0,3
	2120	Hvid klit	Hegning	Nyt	1,6
	1330	Strandeng	Hegning	Nyt	0,1
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Hegning	Eksisterende	70,2
				Nyt	16,4
			Rydning af bevoksning	Nyt	1,6

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arten stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur skal udvikle sig til naturtyper på sigt. Tabellen neden for viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udvikling på lang sigt.

Tabel j: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 6230 Surt overdrev	55,0
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	34,4

Samlet planlægges således for en nettoudvidelse af overdrevsarealet på ca. 89 ha over tid.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at

- arealer og tilstand af naturtyper og levesteder i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, ligeledes stabil eller i fremgang er det samlede areal med naturtyper eller levesteder, hvis de naturgivne forhold tillader det
- udviklingen i tilstanden er i fremgang for naturtyper og arter, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N58 Nordby Bakker

Natura 2000-området har et areal på 628 ha og strækker sig fra Issehoved ved spidsen af Nordsamsø og ned langs nordvestkysten til Asmindør Hage og Mårup Havn. Heraf ejer Naturstyrelsen 281 ha. Størstedelen af arealet er omfattet af en fredning.

Nordby Bakker består af et åbent og stærkt kuperet bakkelandskab langs den vestlige og nordlige del af Samsøs nordlige del. Området fremstår som en mosaik af ager, græssede overdrevsbakker med spredte tornekraut, kystskrænter og erosionskløfter. Området er præget af storebæltsklima med lav nedbør og mange solskinstimer, der giver basis for en rig og varieret flora.

Vestkysten består mest af stenede strandvolde, mens der langs østkysten og op til nordspidsen Issehoved findes marint forland overlejret med flyvesand. På østsiden af bakkerne findes også vådområdet Kragemosen, der består af søer, rørsump og kær.

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til fortsat sikring af en sammenhængende drift på de lysåbne naturarealer, bekæmpelse af invasive arter og til sikring af yderligere sammenhæng mellem overdrevsforekomster.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	0,1
2130	Grå/grøn klit	12,2
6210	Kalkoverdrev	78,0
7230	Rigkær	0,3
6230	Surt overdrev	78,7
2120	Hvid klit	1,6
2110	Forklit	0,0
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	2,4
1230	Kystklint/klippe	1,1
1220	Strandvold med flerårige	3,3
1210	Strandvold med enårige	0,1
Hovedtotal		177,9

Inden for området ejer Naturstyrelsen mange lysåbne overdrevsarealer der ligger spredt mellem private områder fra Issehoved i nord til Asmindøre Hage mod syd. Dog med en vis koncentration af arealer omkring Issehoved, Thomasminde og Møgelskår.

Langt de fleste lysåbne arealer er fine og værdifulde overdrev der plejes med græsning kombineret med rydning af opvækst af brombær, hybenrose, slåen, hylde mv. når tilgroningen vurderes at udgøre en trussel mod den lysåbne naturtype.

Især Issehoved tiltrækker mange turister, men også Møgelskår har mange gæster. Dette hindrer dog ikke områderne i at have et stort naturindhold, idet turistsliddet er meget koncentreret på få publikumsarealer og stier.

I udpegningsgrundlaget er nævnt arten stor vandsalamander, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, på Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen skaber sammenhæng mellem forekomster af kalk- og surt overdrev for at mindske randpåvirkning og/eller skabe større og mere robuste driftsenheder.
- Særligt hybenrose bekæmpes på de værdifulde lysåbne naturarealer, samtidigt gøres en indsats mod tilgroning af naturarealerne i form af rydning af opvækst af brombær, slåen, tjørn, hylde mv.
- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på tørt kalksandsoverdrev og kalkoverdrev, der har en væsentlig forekomst i området og er i tilbagegang.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i de følgende tabeller.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	78,0
			Naturtypebevarende pleje	76,6
			Naturlig dynamik	3,5
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	65,4
			Naturtypebevarende pleje	65,4
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	12,2
			Naturtypebevarende pleje	12,2
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	1,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
			Naturlig dynamik	1,0
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	0,7
			Naturlig dynamik	1,7

			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	0,2
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	3,3
			Naturtypebevarende pleje	0,7
			Naturlig dynamik	2,6
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	0,0
			Naturtypebevarende pleje	0,0
	2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	1,6
			Naturtypebevarende pleje	1,6
			Naturlig dynamik	1,6
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	1210	Strandvold med enårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	0,1
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	2,4
			Udvikling mod 6230 Surt overdrev	55,0
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	34,2

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	64,3
			Græsning	Eksisterende	72,0
				Nyt	4,1
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	1,9
				Nyt	8,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,6
			Andet areal uden drift	Eksisterende	2,3
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	9,4
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	49,8
			Græsning	Eksisterende	54,3

				Nyt	8,2
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,4
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	34,1
	2130	Grå/grøn klit	Græsning	Nyt	10,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,4
				Nyt	11,8
	1230	Kystklint/klippe	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
			Andet areal uden drift	Eksisterende	1,0
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	0,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,3
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,5
			Andet areal uden drift	Eksisterende	0,3
	1220	Strandvold med flerårige	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,7
			Græsning	Eksisterende	0,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,8
			Andet areal uden drift	Eksisterende	2,6
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	0,3
	2110	Forklit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
	2120	Hvid klit	Græsning	Nyt	1,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,0
				Nyt	1,6
	1330	Strandeng	Græsning	Nyt	0,1
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,1
	1210	Strandvold med enårige	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1
Potetiel habitatanatur	9997	Ikke specificeret	Rydning af opvækst	Eksisterende	65,4
			Græsning	Eksisterende	84,8
				Nyt	1,7

			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,1
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	47,4

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	64,8
				Nyt	11,3
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	29,8
				Nyt	32,7
	2130	Grå/grøn klit	Hegning	Nyt	10,6
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Hegning	Eksisterende	0,4
	1220	Strandvold med flerårige	Hegning	Eksisterende	0,7
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	0,3
	2120	Hvid klit	Hegning	Nyt	1,6
	1330	Strandeng	Hegning	Nyt	0,1
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Hegning	Eksisterende	70,2
				Nyt	16,4
			Rydning af bevoksning	Nyt	1,6

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel V: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 6230 Surt overdrev	55,0
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	34,4

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese stor vandsalamander på udpegningsgrundlaget.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at

- arealer og tilstand af naturtyper og levesteder i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, ligeledes stabil eller i fremgang er det samlede areal med naturtyper eller levesteder, hvis de naturgivne forhold tillader det
- udviklingen i tilstanden er i fremgang for naturtyper og arter, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddingård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk